

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเป็นกฎหมายที่มีบทบาทสำคัญต่อสังคมในยุคปัจจุบันทั้งทางเศรษฐกิจการค้าและการลงทุน ประเทศไทยมีพันธกรณีจะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าหรือที่เรียกว่าความตกลงทริปส์ (TRIPS Agreement) (จรัญ ภัคดิธนากุล, 2547 : คำนำ) ซึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์เป็นหนึ่งในกฎหมายที่ประเทศไทยผูกพันตามความตกลงดังกล่าว อีกทั้งยังมีกฎหมายภายในที่ใช้บังคับมาเป็นระยะเวลาพอสมควรซึ่งได้แก่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 อันมุ่งคุ้มครองงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้น (พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์, 2537 : 1) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนสร้างสรรค์งานขึ้นมาใหม่อย่างต่อเนื่อง มิให้ผู้อื่นทำซ้ำดัดแปลง แก้ไขหรือนำไปใช้ประโยชน์ในทางการค้าโดยมิได้รับอนุญาต เพราะจุดประสงค์ของทรัพย์สินทางปัญญาก็คือการใช้ประโยชน์จากแนวความคิดและข้อมูลความรู้อันมีคุณค่าทางการพาณิชย์ โดยผู้สร้างสรรค์จะได้รับความคุ้มครองทันทีที่สร้างสรรค์โดยไม่ต้องจดทะเบียน (ปริญญญา ดีผดุง, 2563 : 12) กฎหมายลิขสิทธิ์เป็นกฎหมายที่ให้คุ้มครองเป็นวงกว้างทั้งงานสร้างสรรค์ ประเภทวรรณกรรม ดนตรีกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานเผยแพร่ภาพ งานเผยแพร่เสียง หรืองานใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ รวมทั้งแผนกศิลปะ

กฎหมายลิขสิทธิ์จึงเป็นกฎหมายที่มีความใกล้ชิดกับนักศึกษาอย่างมากทั้งในชีวิตประจำวัน เช่น การแชร์ข้อมูลข่าวสารในโลกอิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อออนไลน์ และโดยเฉพาะในวงการการศึกษาที่ต้องใช้การค้นคว้าข้อมูล การอ้างอิง การเผยแพร่งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น ซึ่งแม้กฎหมายลิขสิทธิ์จะมีข้อยกเว้น เพื่อใช้ในการศึกษาได้ แต่หากเป็นการใช้อย่างเกินขอบเขตก็อาจเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ได้ เช่น การถ่ายเอกสารจากหนังสือบางส่วน หรือทั้งเล่ม หากทำเพื่อแสวงกำไรในเชิงการค้าการจกนเกินขอบเขตของการยกเว้นจึงเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 173/2543) ดังนั้นการรู้กฎหมายลิขสิทธิ์จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันจะต้องทราบเพื่อปฏิบัติตนให้ถูกต้องและรักษาสิทธิของตนอีกทั้งตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 8 อนุมาตรา 2 (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2547 : 2-3) ยังระบุให้มหาวิทยาลัยราชภัฏมีหน้าที่ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งย่อมรวมถึงหลักนิติธรรมในการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างถูกต้อง

ปัญหาที่เกิดขึ้นคือนักศึกษามีพฤติกรรมที่เป็นไปในลักษณะการละเมิดลิขสิทธิ์ หลายประการ เช่น การไม่อ้างอิงถึงแหล่งข้อมูลในงานวิชาการในการทำรายงาน การคัดลอกงานของผู้อื่นโดยไม่ให้เครดิตเจ้าของผลงาน อีกทั้งการแชร์งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นลงในสื่อสาธารณะ หรือแชร์ข้อมูลที่มีลักษณะละเมิดลิขสิทธิ์ประการอื่น ซึ่งแม้บางกรณีอาจไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงแต่ก็ส่งผลถึงภาพลักษณ์ของนักศึกษาว่าขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายลิขสิทธิ์ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อ

ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยด้วย ดังนั้นจึงควรต้องสำรวจการรับรู้กฎหมายลิขสิทธิ์ของนักศึกษาเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการรับรู้ที่ถูกต้อง

การจะปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้องนั้น ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งก็คือผู้ที่ปฏิบัติย่อมจำเป็นที่จะรู้ถึงหลักการและกฎเกณฑ์ของกฎหมายนั้นเสียก่อน เพราะหากไม่ทราบกฎเกณฑ์ย่อมไม่สามารถปฏิบัติตามได้ อีกทั้งยังไม่สามารถอ้างถึงความไม่รู้ข้อกฎหมาย เป็นข้อยกเว้นในการที่จะไม่ต้องรับผิดชอบ และในบางสถานการณ์ ความไม่รู้กฎหมายอาจ ทำให้ถูกหลอกลวง หรือมีส่วนทำให้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำผิดกฎหมายโดยทางอ้อมได้ ดังนั้นการศึกษาการรับรู้กฎหมายลิขสิทธิ์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อทราบระดับการรับรู้และส่งเสริมให้มีการรับรู้กฎหมายลิขสิทธิ์ให้มากขึ้น

สำหรับวิธีการในการส่งเสริมการรับรู้กฎหมายลิขสิทธิ์ผู้วิจัยได้เลือกใช้สื่อมัลติมีเดียในการส่งเสริมการรับรู้ สื่อมัลติมีเดียเป็นการนำเอาสื่อหลายชนิดมาสัมพันธ์กันซึ่งมีคุณค่าส่งเสริมซึ่งกันและกัน สื่อการสอนชนิดหนึ่งอาจใช้เพื่อสร้างความสนใจในขณะที่อีกชนิดหนึ่งใช้เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงของเนื้อหา การใช้สื่อมัลติมีเดียจะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์จากประสาทสัมผัสที่ประสานกันได้และพบวิธีการที่จะเรียนในสิ่งต้องการได้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2558 : 4) การเรียนการสอนด้วยสื่อมัลติมีเดียเป็นระบบการสอนที่สมบูรณ์แบบที่อยู่ในฝันของนักศึกษามาอย่างยาวนาน และได้รับการตอบรับจากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานฝึกอบรมต่างๆอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ประโยชน์ของการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีมัลติมีเดีย เช่น ให้นือหาความรู้เหมือนกันทุกครั้งแก่ผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียม เป็นการเรียนรู้แบบส่วนตัวไม่ต้องรอให้มีจำนวนผู้เรียนถึงตามที่กำหนด ผู้เรียนแต่ละคนสามารถเข้าเรียนได้ตามความสะดวกของตนเอง เป็นการลดค่าใช้จ่ายเมื่อเทียบกับการจัดการส่งเสริมการรับรู้ในแบบอื่น เพราะสื่อมัลติมีเดียสามารถใช้ซ้ำได้ สื่อมัลติมีเดียสามารถสร้างความสนใจแก่ผู้เรียนได้มากโดยองค์ประกอบต่างของสื่อ ที่สร้างความชัดเจนให้แก่เนื้อหาเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้การเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ผู้เชี่ยวชาญด้านการฝึกอบรมสรุปว่าภายในระยะเวลาไม่กี่ปี ข้างหน้าการฝึกอบรมความรู้และทักษะพื้นฐาน (basic knowledge and skill) สำหรับวิชาชีพต่างๆ สื่อมัลติมีเดียจะเข้ามาแทนที่การฝึกอบรมแบบห้องเรียนเดิม (ณัฐภณ สุเมธอธิคม, 2554 : 18) ดังนั้นสื่อมัลติมีเดียจึงมีความเหมาะสมที่จะใช้เพื่อส่งเสริมการรับรู้กฎหมายลิขสิทธิ์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อให้ นักศึกษามีการรับรู้กฎหมายลิขสิทธิ์ได้ดียิ่งขึ้น สามารถปฏิบัติตามกฎหมายลิขสิทธิ์ได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งยังรักษาสิทธิของตนและเคารพในสิทธิของผู้อื่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1. เพื่อศึกษาการรับรู้กฎหมายลิขสิทธิ์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
2. เพื่อพัฒนาสื่อมัลติมีเดียในการเสริมสร้างการรับรู้กฎหมายลิขสิทธิ์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบข้อมูลการรับรู้กฎหมายลิขสิทธิ์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีอันจะนำไปสู่พัฒนาการส่งเสริมการรับรู้กฎหมายลิขสิทธิ์ให้มากยิ่งขึ้น

2. ทำให้มีการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียในการเสริมสร้างการรับรู้กฎหมายลิขสิทธิ์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีเพื่อให้นักศึกษามีความรู้และความเข้าใจในกฎหมายลิขสิทธิ์มากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาการรับรู้กฎหมายลิขสิทธิ์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กำหนดขอบเขตเนื้อหา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยมุ่งศึกษาการรับรู้กฎหมายลิขสิทธิ์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และพัฒนาสื่อมัลติมีเดียในการส่งเสริมการรับรู้กฎหมายลิขสิทธิ์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ทั้งหมด 4 ด้าน ประกอบด้วยด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์ ด้านการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ความรู้เกี่ยวกับเจ้าของลิขสิทธิ์ ผู้สร้างสรรค์ บุคคลอื่น การละเมิดลิขสิทธิ์ และด้านข้อยกเว้นในการละเมิดลิขสิทธิ์

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประจำปีการศึกษา 2563 จำนวน 6,751 คน (กองบริการการศึกษา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 2563)

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประจำปีการศึกษา 2564 จำนวน 378 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยความคลาดเคลื่อน .05 ของยามานะ (Yamane, 1970 : 580-581) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยนี้มีพื้นที่ของการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีจังหวัดจันทบุรี

4. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย คือ ปีการศึกษา 2564 - 2565

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียในการส่งเสริมการรับรู้กฎหมายลิขสิทธิ์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาผลการรับรู้กฎหมายลิขสิทธิ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ในขั้นตอนที่ 1 แล้วนำข้อคำถามที่มีการรับรู้ต่ำที่สุด มากำหนดประเด็นเนื้อหาในการสร้างสื่อมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมการรับรู้ในประเด็นนั้น

2. ขอบเขตด้านผู้พิชารณาสื่อมัลติมีเดีย

หลังจากสร้างสื่อมัลติมีเดียในการส่งเสริมการรับรู้กฎหมายลิขสิทธิ์แล้ว จึงนำสื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา และปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิประกอบไปด้วย

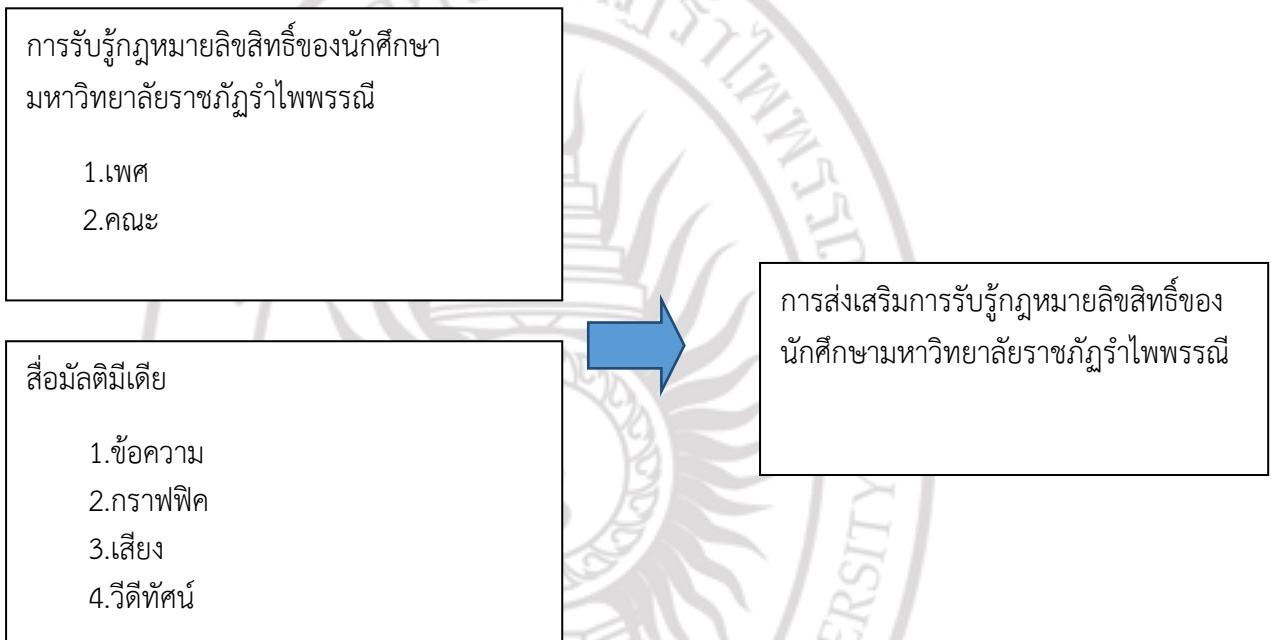
2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายจำนวน 2 คน

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสื่อมัลติมีเดีย 1 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

กฎหมายลิขสิทธิ์ หมายถึง บทบัญญัติของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระบัญญัติลิขสิทธิ์ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2561) และรวมถึงหลักกฎหมายที่มาจากแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย